

Soạn bài: Nghị luận về một đoạn thơ, bài thơ

NGHỊ LUẬN VỀ MỘT ĐOẠN THƠ, BÀI THƠ

I. KIẾN THỨC CƠ BẢN

1. Đọc và cho biết vấn đề nghị luận của văn bản sau đây là gì?

KHÁT VỌNG HOÀ NHẬP, DÂNG HIẾN CHO ĐỜI

Mùa xuân là mùa của thiên nhiên thắm tươi, của vạn vật sinh sôi nảy nở. Văn học Việt Nam từng có không ít vần thơ thể hiện cảm xúc rạo rực, trẻ trung trước mùa xuân. Ngay từ khi ra đời, Mùa xuân nho nhỏ của Thanh Hải đã chiếm được cảm tình của đông đảo bạn đọc. Bài thơ toát lên một không khí vừa rạo rức vừa trong sáng, êm dịu đến dễ thương, thể hiện tình yêu tha thiết đối với thiên nhiên, đất nước và một nguyện ước cống hiến thật đáng trân trọng.

Hình ảnh mùa xuân trong bài thơ của Thanh Hải mang nhiều tầng ý nghĩa. Từ hình ảnh mùa xuân của thiên nhiên, đất nước trong lao động và chiến đấu, nhà thơ đi đến nguyện ước làm Một mùa xuân nho nhỏ - Lặng lẽ dâng cho đời, cất lên khúc hát xao xuyến, tươi vui hoà trong bản tình ca, anh hùng ca của cách mạng. Trong đó, mùa xuân nào cũng thật gợi cảm, cũng thật đáng yêu.

Bức tranh xuân của thiên nhiên, đất nước được tạo nên từ chi tiết rất tiêu biểu, được vẽ bằng cả màu sắc lẫn âm thanh. Đó là dòng sông xanh, bông hoa tím biếc, là lộc giắt đầy quanh lưng người ra trận và trải dài trên những cánh đồng (tượng trưng cho sự nảy nở, sinh sôi, cho sự dồi dào, thành đạt). Đó là tiếng chim chiền chiện lanh lớt vang trời. Hình ảnh mùa xuân hiện lên trong cảm xúc thiết tha, trù mển của nhà thơ, trong lời kêu, giọng hỏi: oi..., hót chi mà,... Đặc biệt, tình cảm nâng niu vẻ đẹp của mùa xuân, khát vọng thu nhận và giữ gìn vẻ đẹp ấy được thể hiện qua tư thế độc đáo: Tôi đưa tay tôi hứng từng giọt âm thanh từ trời xanh rơi xuống. Tiếng chim chiền chiện thả vào không gian trong suốt của mùa xuân được cảm nhận thành từng giọt mang màu sắc long lanh. Cảm giác ấy, động tác ấy chỉ có được ở một tâm hồn thi sĩ, ở một tâm lòng tha thiết yêu mển cuộc sống này. Từ hình ảnh mùa xuân gần gũi, nhà thơ liên tưởng khái quát đến truyền thống bốn nghìn năm, đến sức xuân cứ đi lên phía trước của đất nước. Khi đúc kết, khái quát như thế, lời thơ dễ khô khan. Nhưng khổ thơ thứ ba cứ tự nhiên được cuốn đi trong dòng cảm xúc dịu dàng, đầm thắm, do đó vẫn nằm trong mạch tâm tình.

Từ rung cảm thiết tha trước mùa xuân đẹp của quê hương, đất nước, Thanh Hải bộc lộ một nguyện ước chân thành :

Ta làm con chim hót

Ta làm một nhành hoa

Ta nhập vào hoà ca

Một nốt trầm xao xuyến.

Đó chính là hình ảnh Một mùa xuân nho nhỏ - Lặng lẽ dâng cho đời thể hiện khát vọng được hoà nhập, được dâng hiến. Đến đây, ta bỗng thấm thía ý nghĩa của nhan đề bài thơ. Trước Thanh Hải quả chưa từng có hình ảnh thơ vừa lạ, vừa hồn nhiên, thân thương này.

Hình ảnh mùa xuân nho nhỏ chứa đựng sự khiêm nhường mà cũng tự tin, tự hào biết mấy của con người ý thức sâu sắc về giá trị cuộc đời, về hạnh phúc của hiến dâng và đón nhận. Nốt trầm xao xuyến của mùa xuân nho nhỏ này cứ tự nhiên hoà vào mùa xuân lớn của thiên nhiên đất nước nhờ sự chiếu ứng giữa hai phần của bài thơ. Khổ đầu đã xuất hiện hình ảnh bông hoa tím, con chim chiền chiện giữa trời xanh với tiếng chim hót từng giọt long lanh. Giờ đây, đến khổ thứ tư, nguyện ước của nhân vật trữ tình, của mùa xuân nho nhỏ chính là sự lấy lại các hình ảnh ấy của mùa xuân.

Như vậy, giữa các khổ, các phần của Mùa xuân nho nhỏ có sự gắn kết tự nhiên, chặt chẽ, vừa luyến láy vừa được nâng cao. Bài thơ này lay động tâm hồn chúng ta bởi chất hoạ gợi cảm, chất nhạc vần vương, quyến luyến, bởi nguyện ước tha thiết, chân thành. Cái nguyện ước lắng lẽ dâng cho đời một mùa xuân nho nhỏ kia đâu còn của riêng Thanh Hải mà có lẽ đã trở thành tiếng lòng của nhiều bạn đọc.

(Hà Vinh)

Gợi ý: Vấn đề nghị luận của bài văn là hình ảnh mùa xuân trong cảm xúc thiết tha, chân thành của nhà thơ Thanh Hải ở bài "Mùa xuân nho nhỏ"

2. Chủ đề hình ảnh mùa xuân trong bài thơ Mùa xuân nho nhỏ được thể hiện bằng những luận điểm nào?

Gợi ý: Các luận điểm:

- Hình ảnh mùa xuân trong bài thơ của Thanh Hải mang nhiều tầng ý nghĩa, tất cả đều gợi cảm, đáng yêu.
- Bức tranh mùa xuân, với cả màu sắc lẫn âm thanh, hiện lên trong cảm xúc thiết tha, trìu mến, đắm say, dịu dàng.
- Từ mùa xuân tươi đẹp của quê hương, đất nước, đến mùa xuân của nguyện ước hoà nhập, dâng hiến chân thành.

3. Các luận điểm của bài viết đã được làm sáng tỏ bởi những luận cứ nào?

Gợi ý: Người viết thuyết phục các luận điểm bằng sự phân tích, bình giảng những câu thơ, hình ảnh thơ đặc sắc, với nhận định về cảm hứng, giọng điệu, kết cấu...

4. Bài viết được bố cục như thế nào?

Gợi ý: Bài viết có bố cục 3 phần cân đối, chặt chẽ:

- Mở bài: từ đầu cho đến "...thật đáng trân trọng."
- Thân bài: từ "Hình ảnh mùa xuân..." cho đến "...các hình ảnh ấy của mùa xuân."
- Kết bài: đoạn còn lại.

5. Nhận xét về cách diễn đạt luận điểm trong từng đoạn văn bản.

Gợi ý: Mỗi luận điểm được triển khai trong một đoạn văn. Tuy nhiên, đối tượng nghị luận ở đây là văn bản thơ cho nên việc triển khai, chứng minh luận điểm đã được trình bày một cách tự nhiên, truyền tải được cái thiết tha, trìu mến của tình điệu cảm xúc ở bài thơ. Cái cốt yếu của bài thơ (hay đoạn thơ) là tình cảm, cảm xúc, nên việc nghị luận còn đòi hỏi sự cảm thụ, đồng cảm giữa người viết và chủ thể trữ tình trong tác phẩm. Bài viết

cũng đã đảm bảo được điều này.

II. RÈN LUYỆN KĨ NĂNG

1. Theo em, các luận điểm của bài văn Khát vọng hoà nhập, dâng hiến cho đời đã nêu được hết những nét đặc sắc của bài thơ Mùa xuân nho nhỏ chưa?

Gợi ý: Những đặc sắc của một tác phẩm thơ ca thường được bộc lộ ở những phương diện: màu sắc cảm xúc, hình ảnh thơ, kết cấu, giọng điệu trữ tình, nhạc điệu,... Bài văn trên chủ yếu tập trung sự cảm nhận vào ý nghĩa, hình ảnh thơ, mạch cảm xúc.

2. Em hãy suy nghĩ và đưa thêm những luận điểm thể hiện suy nghĩ của mình về bài thơ Mùa xuân nho nhỏ của Thanh Hải.

Gợi ý: Có thể lưu ý thêm một số luận điểm:

- Bài thơ có nhạc điệu trong sáng, thiết tha, gần gũi với dân ca.
- Mạch cảm xúc tự nhiên của bài thơ được thể hiện trong một kết cấu chặt chẽ, giàu sức gợi mở.